

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

HISTORIE EKONOMICKÉHO MYŠLENÍ (e-learning)

B. Kadeřábková

Metoda výkladu je založena na **odpovědích na 4 otázky**, které budou charakterizovat daný proud či školu ekonomického myšlení a spojovat ji s předchozími, uvádět její hlavní přínosy, nevyřešené otázky, hlavní představitele a jejich díla a přesah myšlenek do současnosti.

Jaký je historický základ školy?

Jaké byly hlavní myšlenky školy?

Jaké byly výsledky?

Které z přínosů školy přetrvaly?

Tento e-learning je koncipován jako dvouvrstvý, kdy základní poznatky jsou prezentovány v první vrstvě a hlavní ekonomové a jejich díla ve vrstvě druhé. Základní text se otevře po najetí na danou školu ve stromu vývoje ekonomických teorií. Kliknutím na jméno se otevře druhá vrstva s významnými ekonomy, jejich díly a hlavními myšlenkami.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

ČASOVÁ OSA

1. Starověké ekonomické učení (8. stol. př. n. l.–5. stol. př. n. l.)

Jaký je historický základ školy?

Jaké byly hlavní myšlenky školy?

Jaké byly výsledky?

Které z přínosů školy přetrvaly?

Zdroje

3. Merkantilismus (1500–1776)

Jaký je historický základ školy?

Jaké byly hlavní myšlenky školy?

Jaké byly výsledky?

Které z přínosů školy přetrvaly?

Zdroje

2. Ekonomické myšlení raného středověku – scholastika (5. stol. n. l.–1500)

Jaký je historický základ školy?

Jaké byly hlavní myšlenky školy?

Jaké byly výsledky?

Které z přínosů školy přetrvaly?

Zdroje

4. Fyziokraté a filosofové přirozených zákonů (1756–1776)

Jaký je historický základ školy?

Jaké byly hlavní myšlenky školy?

Jaké byly výsledky?

Které z přínosů školy přetrvaly?

Zdroje

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

5. Klasická škola (1775–1871)

[Jaký je historický základ školy?](#)

[Jaké byly hlavní myšlenky školy?](#)

[Jaké byly výsledky?](#)

[Které z přínosů školy přetrvaly?](#)

[Zdroje](#)

6. Vznik socialistických názorů: Utopický socialismus (1800–1850)

[Jaký je historický základ školy?](#)

[Jaké byly hlavní myšlenky školy?](#)

[Jaké byly výsledky?](#)

[Které z přínosů školy přetrvaly?](#)

[Zdroje](#)

7. Vznik socialistických názorů: Marx (1818–1830) a jeho učení

[Jaký je historický základ školy?](#)

[Jaké byly hlavní myšlenky školy?](#)

[Jaké byly výsledky?](#)

[Které z přínosů školy přetrvaly?](#)

[Zdroje](#)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

1.1 Jaký je historický základ školy?

Ekonomické myšlenky ve starověkém Řecku a Římě odrážejí otrokářský a společenský řád, vládu aristokracie a naturální ekonomiku, později s rozvojem obchodu i peněžní formu bohatství. Zdrojem bohatství je válka, daně od porobených národů a také obchod. Nejstarší ekonomické názory v Ilias a Odysseus. Později u Hesioda je zdrojem bohatství práce. Zdroj rozvoje viděl Solon (6. stol.) v peněžním hospodářství. Ve starověkém Římě došlo ke vzniku kolonátu, který je přechodem k feudálnímu společenskému systému.

Zpět na [Časová osa](#)

Vpřed na [Hlavní myšlenky školy](#)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

1.2 Jaké byly hlavní myšlenky školy?

Hlavní ekonomické názory jsou v dílech filozofů: [Aristotela](#), [Platona](#) a [Xenofona](#) (dílo *Oikonomikos*, což znamená pravidla pro vedení domácnosti: *oikos* = dům, *nomos* = zákon, pravidlo) z období 5.–4. stol. př. n. l. Z hlavních myšlenek Římanů lze zmínit myšlenky o rozvoji zemědělství v díle [Catoa](#), [Varrona](#), Collumella a [Gaia a Tiberia Gracchů](#), kteří požadovali reformu zemědělství.

[Aristoteles](#): oddělil od sebe pojmově tzv. ekonomiku, která za bohatství považuje užitečné věci, od chrematistiky, kde jsou bohatstvím peníze. Odsuzuje obchod a lichvu. Ačkoli odhalil problém ekvivalence ve směně a jejím řešení. To viděl ve stejné ceně.

[Platon](#): společnost je rozdělena na 3 vrstvy (stavy). Vládcí, kteří řídí stát, vydávají zákony, nemají nic vlastnit, ale být plně zabezpečeni. Válečníci, kteří rovněž nemají mít soukromé vlastnictví a mají být plně zabezpečeni, jsou určeni k ochraně státu. Třetí vrstva jsou řemeslníci a obchodníci – svobodní občané, kteří mají zabezpečit dvě předchozí skupiny. Takové názory lze v moderním vyjádření označit jako spotřební komunismus.

[Xenofon](#): zajištění soběstačnosti jednotlivých otrokářských hospodářství, bohatství závisí na zemědělství, fyzická práce je záležitost otroků. Odsuzoval peníze ve formě obchodního kapitálu či jejich používání k lichvě – půjčování za úrok. Rozvoj dělby práce spojoval s rozvojem obchodu.

Zpět na [Časová osa](#)

Vpřed na [Výsledky](#)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

1.2.1 Aristoteles (384–322 př. n. l.)

Představitel materialistické filosofie, vychovatel Alexandra velkého, založil příjemný způsob výuky na rozpravě učitelů se žáky na procházce, s možností využít knihovnu a přírodovědecké sbírky, ve své škole Lykeion. Mezi hlavní myšlenky patří tzv. přirozená spravedlnost, avšak v rámci otrokářského společenského řádu. Byl zastáncem soukromého vlastnictví, odmítal vlastnictví společné. Ekonomika je založena na produkci zemědělské usedlosti, na práci otroků a řízení vlastníkem. Usedlost zajišťuje všechny potřeby jejích obyvatel. Ke směně jsou určeny pouze přebytky. Hromadění majetku a užívání peněz k obchodu a lichvě označuje za chramatistiku a odmítá ji. Rozlišením mezi směnnou hodnotou a užitečnou hodnotou položil základy k teorii hodnoty. S tím souvisí i princip ekvivalence ve směně.

Hlavní díla: *Politika* – charakterizoval zběžně peněžní vztahy a *Etika Nichomakova* – analyzoval zboží jako směnnou hodnotu, viděl i subjektivní oceňování statků individuí podle významu, který pro něj mají. Poprvé vysvětlil pojem monopol.

Zpět na [Hlavní myšlenky](#)

Zpět na [Časová osa](#)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

1.2.2 Platon (427–347 př. n. l.)

Představitel idealistické filosofie, založil nejslavnější universitu starověku tzv. Akadémií. Vypracoval představu o ideálním státu, je zastáncem přirozených rozdílů mezi lidmi, které předurčuje jejich místo ve společnosti. Demokracie vede k despotismu. Odmítá spojení ekonomické moci s mocí politickou. Zahájil i diskusi pozdějších ekonomů (utopičtí socialisté) o řízení společnosti a společném (společenském) vlastnictví. Jeho přístup k ekonomickým otázkám je normativní. Vysoce hodnotil dělbu práce.

Hlavní díla: *Ústava, Zákony, Republika*

Zpět na [Hlavní myšlenky](#)

Zpět na [Časová osa](#)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

1.2.3 Xenofon (přelom 5. a 4. stol. př. n. l.)

Položil základ pro pojmenování ekonomie, diskuse o užitečnosti věci pro majitele i pro jiného člověka cestou směny vede k dosud živým myšlenkám v rámci liberalismu o uspokojení individuálních potřeb podle individuálních preferencí s cílem o maximalizaci blaha. S kolektivismem v ekonomických teoriích je spojeno blaho všech členů společnosti, které má zajistit osvícený stát.

Hlavní díla: *Oikonomikos*

Zpět na [Hlavní myšlenky](#)

Zpět na [Časová osa](#)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

1.2.4 Cato, Marcus Porcius (234–149 př. n. l.)

Přispěl k ekonomickým úvahám radami o vedení hospodářství – latifundie a její organizaci a objasněním postojů k fyzické práci otroků, kdy nástroje dělí na mluvící (otroci) a němé (věci).

Hlavní díla: *O zemědělství*

Zpět na [Hlavní myšlenky](#)

Zpět na [Časová osa](#)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

1.2.5 Varro, Marcus Terentius (116–27 př. n. l.)

Zaměřil se na příčiny neefektivnosti otrocké práce na latifundiích plynoucí z nelidského zacházení s otroky, kteří nebyli nijak motivováni k výkonu. Kritizuje i odloučenost řídicí práce od majetku, tedy život majitelů ve městech místo na statcích.

Hlavní díla: *Tři knihy o zemědělství*

Zpět na [Hlavní myšlenky](#)

Zpět na [Časová osa](#)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

1.2.6 Gracchové, Tiberius (163–133 př. n. l.) a Gaius (153–121 př. n. l.)

Usilovali o pozemkovou reformu a rozdělení rozsáhlých latifundií na menší rolnická hospodářství, která by byla přidělena nemajetným Římanům, čímž by se také řešil nejen problém nízké produkce latifundií, ale i bída svobodných Římanů.

Zpět na [Hlavní myšlenky](#)

Zpět na [Časová osa](#)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

1.3 Jaké byly výsledky?

Ekonomie je součástí filosofie a etiky. S tím je spojeno i to, že lze jejich myšlení označit jako normativní ekonomii, nikoli pozitivní. Hledali přirozenou spravedlnost v otrokářské společnosti. V jejich pojetí je ekonomická prosperita v rozporu se snahou zachovat naturální hospodářství. Problém ekvivalentní směny vedl k představě o vnitřní hodnotě zboží. Neodlišili peníze od kapitálu.

Zpět na [Časová osa](#)

Vpřed na [Přínosy](#)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

1.4 Které z přínosů školy přetrvaly a daly podnět k dalšímu rozvoji ekonomie?

Hodnota je spojena s užitečností věci či služby pro uspokojení lidské potřeby. Odlišnost užitečností věcí v závislosti na preferencích člověka. Peníze jsou nástrojem směny a formou bohatství, tedy uchovatel hodnoty. Obchod přispívá k prohlubování dělby práce. Rozpoznání funkcí peněz jako oběživa a míry hodnoty. Problém ekvivalence statků ve směně je v dalším vývoji ústředním problémem. Vnitřní hodnota statků vedla k rozvoji nákladových teorií hodnoty. Hlavní přínos je u řeckých filosofů. Ekonomické myšlení starověkých Římanů nedosahuje úrovně Řeků. K významným přínosům patří vytvoření římského práva jako kodifikace soukromého vlastnictví založeného na individualismu Římany.

Zpět na [Časová osa](#)

Vpřed na [Zdroje](#)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

1.5 Zdroje

Blaugh, M.: *Economics Theory in Retrospect*, Cambridge University Press, 1996, 5th ed., ISBN: 978-0-521- 57701-4

Brue, S. L.: *The Evolution of Economic Thought*, 6th ed., The Gryen Press, USA, 2000, ISBN: 0-03-025998-3

Brožová, D.: *Malé dějiny ekonomického myšlení*, 1. vydání, VŠE v Praze, ČR, 2006, ISBN: 80-245-1121-5

Holman, R.: *Dějiny ekonomického myšlení*, 1. vydání, C. H. Beck, ČR, 1999, ISBN: 80-7179-238-1

Kadeřábková, B., Sojka, M.: *Stručné dějiny ekonomických teorií*, EUPRESS, 2004, ISBN: 80-86754-154

Sojka, M.: *Dějiny ekonomického myšlení*, 1. vydání, VŠE v Praze, ČR, 1998, ISBN: 80-7079-705-3

Zpět na [Časová osa](#)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

2.1 Jaký je historický základ školy?

Období raného středověku (5.–10. století n. l.) je spojeno s feudalismem a jeho atributy. Hospodářství je nadále založeno na naturálním hospodářství a směnován je přebytek. Společnost je složena z feudálních panství, které produkují vše, co je potřeba. Práce nevolníků v zemědělství je rozhodujícím zdrojem produktů. Svět filosofů antického světa je v oblasti idejí nahrazen scholastiky, kteří rozvíjejí křesťanské náboženství vzniklé ve starověkém Římě jako nihilistické hnutí. Filosoficko-morální úvahy scholastiků obsahují i ekonomické myšlenky, avšak ekonomická teorie se v tomto období nejen nevyvíjí, ale stagnuje, či zaniká. Etické hodnoty scholastiků byly součástí filosofie a etiky obdobně jako u Řeků. Svou filosofii však spojili s křesťanstvím. Od 10. stol. se však rozvíjí obchod a směna nejen v národním, ale i mezinárodním měřítku. Vedle naturálního hospodářství se rozvíjí i zběžně peněžní hospodářství.

Zpět na [Časová osa](#)

Vpřed na [Hlavní myšlenky školy](#)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

2.2 Jaké byly hlavní myšlenky školy?

Myšlení scholastiků je založeno na morálních soudech, tedy v ekonomických otázkách, zůstává zde i normativní přístup. Ekonomické ideje jsou součástí tzv. Pravd. Známe jsou [Salická pravda](#), Vizigotská pravda aj. V dalším období kolem 8. stol. je feudalizace dokončena a svobodný občan se stal nevolníkem. Hlavní ekonomické názory jsou obsaženy v [Zákonu o statcích](#).

Náboženství vstřebalo hospodářské a politické změny a hlásá poslušnost k pánovi i Bohu. Struktura společnosti je předurčena Bohem. Hlavním odvětvím je zemědělství, které se nemůže Bohu nelíbit, zatímco obchod se nemůže Bohu líbit. Nejvýznamnějším myslitelem byl [Tomáš Akvinský](#). Mezi významné myslitele patří i [Johanes Buridánus](#).

Zpět na [Časová osa](#)

Vpřed na [Výsledky](#)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

2.2.1 Salická pravda (období před 6. stol. n. l.)

Zabývá se zemědělstvím, které je založeno na občině – společném vlastnictví svobodných občanů. Společné vlastnictví upřednostňuje před individuálním vlastnictvím. Uznává otroctví i velké feudální vlastnictví a královskou moc.

Zpět na [Hlavní myšlenky](#)

Zpět na [Časová osa](#)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

2.2.2 Zákon o statcích (období 8. stol. n. l.)

Feudalizace obcí a nevolnictví je považováno za normální. Osobní a majetková závislost na feudálovi je pod zákonem.

Zpět na [Hlavní myšlenky](#)

Zpět na [Časová osa](#)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

2.2.3 Tomáš Akvinský (1225–1274)

Italský filosof a teolog, rozvinul teologické myšlenky [Aristotela](#) a přizpůsobil je potřebám církve. Hlásal podřízenost rozumu víře. Prosazoval i diskusi názorů, ale mimo církevní dogma. Odděluje duševní práci (kněží a feudálové) od fyzické (ostatní členové společnosti). Úlohou státu je prosadit spravedlnost a hájit vlastnictví (feudální). Rozvinul teorii o spravedlivé ceně.

Hlavní dílo: *Summa theologica* a *Summa philosophica*

Zpět na [Hlavní myšlenky](#)

Zpět na [Časová osa](#)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

2.2.4 Johanes Buridánus (1295–1366)

Patří mezi zakladatele subjektivistických výkladů hodnoty, tedy že stejné věci mají pro různé jedince různou hodnotu.

Zpět na [Hlavní myšlenky](#)

Zpět na [Časová osa](#)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

2.3 Jaké byly výsledky?

Učení o spravedlivé ceně v učení [T. Akvinského](#) vychází z [Aristotelovy](#) ekvivalence a z učení svatého Augustina, ale je založeno na myšlence, že postavení ve společnosti/směně se musí odrazit v ceně. Ceny musí zaručit existenci, která odpovídá postavení ve společnosti. Takové ceny jsou spravedlivé. Cena je tedy určena náklady na „přiměřené živobytí“, které je u každé společenské vrstvy jiné. U některých scholastiků je cena spojena se subjektivním hodnocením.

Přínosem byl i tlak na individuální vlastnictví, které jediné může být efektivní. Setrvání na naturálním hospodářství, které je považováno za základ blahobytu. Braní úroků odsuzuje, ale vzhledem k rozšiřování mezi církví i feudály jej připouští. Výsledkem bídy mas bylo kacířství v mnoha zemích Evropy (Itálie, Francie, Německo, Čechy aj.) Z rovnosti synů Božích se masy dožadovaly rovnosti občanské i majetkové.

Zpět na [Časová osa](#)

Vpřed na [Přínosy](#)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

2.4 Které z přínosů školy přetrvaly a daly podnět k dalšímu rozvoji ekonomie?

Tomáš Akvinský položil svým výkladem [Aristotela](#) základy tomismu a jeho výklad je základem křesťanské výuky od poslední třetiny 19. století fakticky dodnes. Myšlenky rovnosti se projevovaly v mnoha školách a jsou součástí i dnešní ekonomie.

Zpět na [Časová osa](#)

Vpřed na [Zdroje](#)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

2.5 Zdroje

Blaugh, M.: *Economics Theory in Retrospect*, Cambridge University Press, 1996, 5th ed., ISBN: 978-0-521- 57701-4

Brue, S. L.: *The Evolution of Economic Thought*, 6th ed., The Gryen Press, USA, 2000, ISBN: 0-03-025998-3

Brožová, D.: *Malé dějiny ekonomického myšlení*, 1. vydání, VŠE v Praze, ČR, 2006, ISBN: 80-245-1121-5

Cetl, J.: *Průvodce dějinami evropského myšlení*, 1. vydání, Panoráma, Praha, 1984

Holman, R.: *Dějiny ekonomického myšlení*, 1. vydání, C. H. Beck, ČR, 1999, ISBN: 80-7179-238-1

Kadeřábková, B., Sojka, M.: *Stručné dějiny ekonomických teorií*, EUPRESS, 2004, ISBN: 80-86754-154

Sedláček, T.: *Ekonomické myšlení Tomáše Akvinského*, Polická ekonomie 3, VŠE v Praze, 2001

Sojka, M.: *Dějiny ekonomického myšlení*, 1. vydání, VŠE v Praze, ČR, 1998, ISBN: 80-7079-705-3

Zpět na [Časová osa](#)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

3.1 Jaký je historický základ školy?

Název má původ v Merkuru – římském bohu obchodu a v ekonomickém myšlení tohoto období (jak jej nazval [A. Smith](#)). Jde o první teoretický odraz nastupujícího kapitalismu s průmyslovou výrobou, převahou směny a zbytky naturálního hospodářství. Merkantilismus, spíše než teoretické učení, byl hospodářskou politikou. V ekonomice narůstá úloha kapitálu jak obchodního, lichvářského, tak i průmyslového. Rozvoj zejména obchodního kapitálu je spojen s rozvojem domácího, ale i zahraničního obchodu (objevné plavby 16. a 17. stol.). Potřeba zboží pro vývoz vede ke vzniku manufaktur a jejich podpory státem. Ekonomický rozvoj vyvolal potřebu centralizace moci, což vedlo ke vzniku absolutistických monarchií, a potřebu bezpečnosti, tedy armáda a zrušení místních cel. Panovníci udělují za daně a půjčky různé výsady – monopoly, např. na mezinárodní obchod Východoindická společnost. Protože období merkantilismu je opravdu dlouhé a jeho představitelé publikují i v 19. stol., dělíme merkantilismus na raný a pozdní.

Zpět na [Časová osa](#)

Vpřed na [Hlavní myšlenky školy](#)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

3.2 Jaké byly hlavní myšlenky školy?

Formou bohatství není soubor užitečných a potřebných statků, ale peníze, kterými se myslí drahé kovy. Bohatství v penězích a jeho zvyšování je hlavním cílem merkantilistické politiky. Zdrojem bohatství je zahraniční směna, na rozdíl od starověkého myšlení, pokud země netěží drahé kovy. Hospodářská politika je koncipována na příliv peněz (zlata) do státní pokladny a nejlépe uplatněna ve Francii [J. B. Colbertem](#) – Colbertismus.

Raný merkantilismus – monetární systém nebo teorie peněžní bilance jsou charakteristické pro 15.–16. století. Na peníze převažuje pohled jako na uchovatele hodnoty. Hospodářská politika bránila vývozu peněz za hranice, povinnost cizinců utratit peníze získané v dané zemi. S rozvojem obchodu a výroby tato pravidla omezovala rozvoj ekonomiky, neboť ekonomika potřebovala např. dovážet suroviny. Byla uplatňována politika vysokých cen k omezení spotřeby.

K hlavním nositelům myšlenek raného merkantilismu patřili [Sera](#), [Scaruffi](#), [Davazanti](#) a Francouzi [Colbert](#), [Bodin](#) a [Monchretién](#). Hlavním představitelem rozvinutého merkantilismu je Angličan [Thomas Mun](#).

Rozvinutý merkantilismus – teorie obchodní bilance. Bohatství je představováno penězi, jejich zdrojem je však aktivní obchodní bilance. Na peníze se dívali jako na kapitál – peníze, které přinesou více peněz. Hospodářská politika je zaměřena na podporu výroby pro vývoz, omezování domácí spotřeby, omezení vývozu surovin a nezpracovaných produktů, podporu tranzitního obchodu, dopravu vlastním loďstvem. Hájili politiku nízkých cen. Ty ale vynucovaly nízké mzdy a nízké životní náklady, a tedy hlavně nízké ceny potravin. Podporovali populační růst, aby byl dostatek pracovníků pro ruční výrobu a možnost stlačovat mzdy.

Zpět na [Časová osa](#)

Vpřed na [Výsledky](#)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

3.2.1 Antonio Sera (1580–1614)

Pochopil význam produktivity práce pro velikost produkce s aktivní obchodní bilancí, avšak svým názorem proti vývozu peněz se dá spíše přiřadit k pozdním merkantilistům. Je zastáncem státních intervencí.

Hlavní dílo: *Stručné pojednání o příčinách, které mohou zvětšit množství zlata a stříbra v zemích, jež nemají doly.*

Zpět na [Hlavní myšlenky](#)

Zpět na [Časová osa](#)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

3.2.2 Gaspar Scaruffi (1519–1484)

Navrhoval jednotnou měnu pro Evropu a pevný poměr mezi zlatem a stříbrem.

Hlavní dílo: *Pojednání o penězích a hodnotovém poměru zlata ke stříbru*

Zpět na [Hlavní myšlenky](#)

Zpět na [Časová osa](#)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

3.2.3 Bernardo Davazanti (1529–1606)

Je považován za předchůdce subjektivní teorie hodnoty.

Hlavní dílo: *Čtení o penězích*

Zpět na [Hlavní myšlenky](#)

Zpět na [Časová osa](#)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

3.2.4 Jean Bodin (1530–1596)

Zabýval se penězi, vzestup cen vysvětloval nadbytkem peněz, vlivem státních monopolů a přebytkem zahraničního obchodu. Bývá označen za prvního představitele kvantitativní teorie peněz.

Hlavní dílo: *Rozprava o stoupání a klesání ceny peněz*

Zpět na [Hlavní myšlenky](#)

Zpět na [Časová osa](#)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

3.2.5 Antoine de Wattevill Monchretién (1575–1622)

Jako první použil název politická ekonomie. Za hlavní zdroj bohatství považuje zahraniční obchod. Za bohatství nepovažoval drahé kovy, ale statky nutné k životu.

Hlavní dílo: *Pojednání o politické ekonomii*

Zpět na [Hlavní myšlenky](#)

Zpět na [Časová osa](#)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

3.2.6 Jean Baptiste Colbert (1619–1683)

Uplatňoval v praxi merkantilistickou politiku obchodní bilance.

Zpět na [Hlavní myšlenky](#)

Zpět na [Časová osa](#)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

3.2.7 Thomas Mun (1571–1641)

Napsal ve 30. letech 17. stol. významné dílo merkantilismu *Bohatství Anglie v zahraničním obchodě* (vydáno 1664). V podstatě určil všechny zásady merkantilistické politiky. Obhajoval praktiky Východoindické společnosti, jíž byl ředitelem, tj. reexport zboží a platby za služby (dovoz pro země, které nemají lodě), což obojí vede k růstu bohatství. Pracovitost a spořivost jsou předpokladem aktivní obchodní bilance a růstu bohatství.

Hlavní dílo: *Bohatství Anglie v zahraničním obchodě neboli bilance našeho zahraničního obchodu základem našeho bohatství*

Zpět na [Hlavní myšlenky](#)

Zpět na [Časová osa](#)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

3.2.8 Kameralismus

Název pochází ze slova *camera* – úřad, který se zabývá správou země, daněmi a pořádkem ve státě. Představitelem byl rodák z Mikulova Josef von Sonnenfeld, který sepsal učebnici *Zásady policie, obchodu a financí*, podle které se osmdesát let, až do roku 1848, vyučovalo na Univerzitě Karlově.

Zpět na [Hlavní myšlenky](#)

Zpět na [Časová osa](#)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

3.3 Jaké byly výsledky?

Merkantilisté pojímali peníze jako kapitál. Odlišili produktivní práci od neproduktivní, i když měli zkreslenou představu a za produktivní práci považovali jen práci spojenou s obchodem. Byli zastánci protekcionismu v obchodě a přímých státních zásahů do národní ekonomiky. Ukázali objektivní pohyb peněz jako kapitálu a zisk jako motiv rozvoje výroby a obchodu. Domnívali se, že omezení spotřeby umožní zvětšit kapitál. Požadovali nízké mzdy, aby byla nízká spotřeba a neomezovala export. Merkantilismus jako teorie odráží počátky kapitalismu stojící na pragmatismu a empirismu, je ve střetu s vírou scholastiků.

Zpět na [Časová osa](#)

Vpřed na [Přínosy](#)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

3.4 Které z přínosů školy přetrvaly a daly podnět k dalšímu rozvoji ekonomie?

Zbavili ekonomické myšlení církevních dogmat a pravdivost neplyne z víry, ale je ověřena empirií. Dodnes i vyspělé ekonomiky přistupují k ochraně domácí ekonomiky (USA, Japonsko, rozvojové země ve 20. a 21. století), i když opatření a pohnutky jsou zásadně odlišné od merkantilistů. Téma růstu bohatství v ekonomii přetrvalo. Merkantilistům můžeme připisovat znalost tzv. důchodového efektu růstu mzdové sazby, kdy s růstem mzdové sazby pracující kupují i více volného času, neznali však substituční efekt. V některých dílech se objevují zárodky kvantitativní teorie peněz. Na území Rakouska-Uherska našel merkantilismus projev v [Kameralismu](#).

Zpět na [Časová osa](#)

Vpřed na [Zdroje](#)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

3.5 Zdroje

Blaugh, M.: *Economics Theory in Retrospect*, Cambridge University Press, 1996, 5th ed., ISBN: 978-0-521- 57701-4

Brue, S. L.: *The Evolution of Economic Thought*, 6th ed., The Gryen Press, USA, 2000, ISBN: 0-03-025998-3

Brožová, D.: *Malé dějiny ekonomického myšlení*, 1. vydání, VŠE v Praze, ČR, 2006, ISBN: 80-245-1121-5

Holman, R.: *Dějiny ekonomického myšlení*, 1. vydání, C. H. Beck, ČR, 1999, ISBN: 80-7179-238-1

Kadeřábková, B., Sojka, M.: *Stručné dějiny ekonomických teorií*, EUPRESS, 2004, ISBN: 80-86754-154

Bažantová, I.: *Merkantilismus v habsburské monarchii s důrazem na české země*, Polická ekonomie 3, VŠE v Praze, 2001, ISSN: 0032-3233

Sojka, M.: *Dějiny ekonomického myšlení*, 1. vydání, VŠE v Praze, ČR, 1998, ISBN: 80-7079-705-3

Zpět na [Časová osa](#)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

4.1 Jaký je historický základ školy?

Roku 1756 vychází ve Francii *Velká encyklopedie*, ve které [Quesnay](#) publikuje svůj první článek o ekonomii, avšak fyziokratická škola rychle z časového hlediska končí rokem 1776, tj. vydáním knihy *Bohatství národů* [A. Smithe](#). Nicméně vliv fyziokratů trvá i později, nejen dvě desetiletí, kdy ovládli ekonomické myšlení. Fyziokratické myšlení bylo reakcí na merkantilismus a feudalismus ve Francii. Zemědělství i rozvíjející se manufaktury byly omezovány daněmi a nařízeními, které neumožňovaly rozvoj. Filosofové tohoto období usilovali o vytvoření jednotné společenské vědy, jejíž součástí jsou ekonomické názory. Tím navázali na starořecké tradice.

Zpět na [Časová osa](#)

Vpřed na [Hlavní myšlenky školy](#)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

4.2 Jaké byly hlavní myšlenky školy?

Fyziokraté představili myšlenku přirozeného řádu (odtud pochází jejich název), neboť se domnívali, že přírodní zákonitosti ovládají společnosti. Tedy pro ekonomické subjekty by mělo platit, že budou užívat výsledků své práce. Zavedli do ekonomie myšlenku „*laissez-faire, laissez-passer*“ tedy „*nechte plynout*“, ať lidé dělají, co umí, a to bez státních zásahů. Tím se fyziokraté postavili proti feudálům, obchodníkům a vládním restrikcím a favorizovali podnikání a svobodný obchod. Důraz kladli na zemědělství, které je jako jediné odvětví produktivní. Průmysl a obchod jsou sterilní, protože nepřinášejí přebytek jako zemědělství a důlní těžba. Přebytek byl chápán jako produkt nad hodnotu zdrojů užitých ve výrobě. Z těchto myšlenek pak vyplynulo, že jediní, kdo mají platit daně, jsou vlastníci pozemků, kteří dostávají rentu. Fyziokraté vymanili ekonomii z etického uvažování a kladli důraz na analytické myšlení. Příroda i lidská společnost jsou ovládány věčnými přirozenými zákony, které nastavují rovnováhu. Zákony jsou ukotveny v povaze člověka.

Mezi hlavní představitele fyziokratického myšlení můžeme zahrnout [P. Boisquilleberta](#), [R. Cantillona](#), [A. Turgota](#) a především [F. Quesnaye](#).

K filosofům přirozených zákonů patří Angličané [J. Locke](#) a [D. Hume](#).

Zpět na [Časová osa](#)

Vpřed na [Výsledky](#)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

4.2.1 Francois Quesnay (1694–1774)

V roce 1758 vydal dílo *Ekonomická tabulka*, která byla prvním pojetím ekonomiky jako reprodukčního mechanismu s koloběhem zboží a peněz, ve kterém jsou tři třídy, tj. zemědělci jako produktivní třída, dále sterilní třída tvořená pracovníky v průmyslu a obchodu a nečinná třída – vlastníci půdy a ostatní, kteří žijí z rent.

Hlavní dílo: *Ekonomická tabulka*

Zpět na [Hlavní myšlenky](#)

Zpět na [Časová osa](#)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

4.2.2 Robert Cantillon (1680–1734)

Jako první systematizoval ekonomické názory. Ekonomiku považoval za systém, který se udržuje v rovnováze. Odlišoval tržní cenu určovanou nabídkou a poptávkou a normální cenu určovanou prací a půdou nutnou k výrobě. Dnes jeho odkaz známe jako *Cantillonův efekt* – účinek množství peněz na cenovou hladinu.

Zpět na [Hlavní myšlenky](#)

Zpět na [Časová osa](#)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

4.2.3 Anne Robert Turgot (1727–1781)

Ačkoliv sdílel myšlenky liberalismu a přirozeného řádu s fyziokraty, domníval se, že produktivní je práce nejen v zemědělství, ale i v průmyslu a obchodu. V knize *Úvahy o tvorbě a rozdělování bohatství* vyjádřil své názory na úrok jako důsledek produktivnosti kapitálu, tedy úrok není peněžní jev.

Hlavní dílo: *Úvahy o tvorbě a rozdělování bohatství*

Zpět na [Hlavní myšlenky](#)

Zpět na [Časová osa](#)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

4.2.4 Pierre Boisquillebert (1646–1714)

Byl kritikem daní, úpadku zemědělství, obchodních monopolů a cel a celé merkantilistické politiky.

Zpět na [Hlavní myšlenky](#)

Zpět na [Časová osa](#)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

4.2.5 John Locke (1632–1704)

Obhajoval soukromé vlastnictví na základě přirozeného práva a výsledky práce jedince samotného i jeho předků patří jemu samému. Vyslovil tak myšlenku, že práce je zdrojem hodnoty. Locke patří k zakladatelům kvantitativní teorie peněz. Tato teorie byla v rozporu s doktrínou obchodní bilance merkantilistů. V roce 1690 vydal dílo *O občanské vládě*.

Zpět na [Hlavní myšlenky](#)

Zpět na [Časová osa](#)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

4.2.6 David Hume (1711–1776)

Vydává v roce 1752 dílo *Politické rozpravy*, kdy rozpracoval kvantitativní teorii peněz ve smyslu více peněz = vyšší cenová hladina, protože zdroje jsou vždy plně využity. Tedy neutralita peněz je jeho myšlenkou. Rovněž formuloval to, co dnes nazýváme *Humův zákon*. Tímto bojoval proti doktríně kladné obchodní bilance. Odlišil peníze od bohatství a také reálné jevy od peněžních. Rovněž přínosné je odlišení krátkého a dlouhého období.

Zpět na [Hlavní myšlenky](#)

Zpět na [Časová osa](#)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

4.3 Jaké byly výsledky?

Hlavní myšlenkou fyziokratů byla myšlenka, že jen práce v zemědělství je produktivní prací a je jediným zdrojem bohatství. Myšlenka, která je podporou rodícího se kapitalismu a průmyslového rozvoje však byla prezentována jako myšlenka osvíceného monarchy, což plynulo ze zaostávání Francie v ekonomickém vývoji za Anglií. Zavedli pojem přirozenosti ve smyslu rovnováhy, tedy že přirozenou cenou na trhu se myslí cena rovnovážná. Liberalismus a svoboda obchodu patřily k jejich hlavním výsledkům. Ekonomiku představili pomocí modelu, tzv. *Ekonomické tabulky* jako reprodukční proces toku zboží a peněz. Na směnu pohlíželi jako na směnu reálných veličin, kde peníze jsou jen zprostředkovatelem. Viděli i problém nerovnováhy agregátní nabídky a poptávky, která nemusí být stejná jako agregátní nabídka. Byly reformátory zdanění, neboť požadovali zdanit vlastníky půdy.

Zpět na [Časová osa](#)

Vpřed na [Přínosy](#)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

4.4 Které z přínosů školy přetrvaly a daly podnět k dalšímu rozvoji ekonomie?

Filosofové přirozených zákonů přispěli k vytvoření ucelené ekonomické teorie a fyziokraté přispěli k jejímu vydělení jako samostatné společenské vědy. Položili základy kvantitativní teorie peněz. Nepopírali sice možnost růstu produkce při přílivu drahých kovů do země v krátkém období, avšak viděli i omezení, za kterého k tomu dochází – dostatek volných zdrojů, tedy práce, kapitálu, půdy. V dlouhém období viděli vliv jen na cenovou hladinu. Byli spolu s fyziokraty zastánci ekonomického liberalismu a položili tak jednu ze základních otázek ekonomie – jaká je úloha státu v ekonomice. Ekonomickou tabulkou v pozměněné podobě začínají i dnes všechny učebnice ekonomie v podobě modelu ekonomického koloběhu. S fyziokraty jsou rovněž spojeny počáteční myšlenky ohledně zákona klesajících výnosů, zejména s [Turgotem](#).

Zpět na [Časová osa](#)

Vpřed na [Zdroje](#)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

4.5 Zdroje

Blaugh, M.: *Economics Theory in Retrospect*, Cambridge University Press, 1996, 5th ed., ISBN: 978-0-521- 57701-4

Brue, S. L.: *The Evolution of Economic Thought*, 6th ed., The Gryen Press, USA, 2000, ISBN: 0-03-025998-3

Brožová, D.: *Malé dějiny ekonomického myšlení*, 1. vydání, VŠE v Praze, ČR, 2006, ISBN: 80-245-1121-5

Cetl, J.: *Průvodce dějinami evropského myšlení*, 1. vydání, Panoráma, Praha, 1984

Holman, R.: *Dějiny ekonomického myšlení*, 1. vydání, C. H. Beck, ČR, 1999, ISBN: 80-7179-238-1

Kadeřábková, B., Sojka, M.: *Stručné dějiny ekonomických teorií*, EUPRESS, 2004, ISBN: 80-86754-154

Sojka, M.: *Dějiny ekonomického myšlení*, 1. vydání, VŠE v Praze, ČR, 1998, ISBN: 80-7079-705-3

Zpět na [Časová osa](#)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

5.1 Jaký je historický základ školy?

Klasická škola začala vydáním *Bohatství národů* [A. Smithe](#) a končí vydáním a publikováním prací [Jevonse, Mengera a Walrased](#). Klasická škola byla ovlivněna Newtonem a jeho současníky, neboť jejich poznatky zavedly do vědy zkušenost a experiment, zjištění, že vše řídí přirozené zákony svého (soukromého) zájmu, ale také státnost. Klasická škola je školou období rozvoje průmyslové revoluce a kapitalismu zejména v Anglii, která se stala v té době průmyslovou a obchodní velmocí. Rozvoj ekonomiky tak poskytl půdu pro rozvoj ekonomické teorie s pevnými základy. Klasická škola prosazovala ekonomický liberalismus, jehož základem je svoboda člověka, soukromé vlastnictví, individuální iniciativa, soukromé podnikání a minimální vládní intervence. Byla kontrastem k feudalismu a merkantilistickým restrikcím.

Zpět na [Časová osa](#)

Vpřed na [Hlavní myšlenky školy](#)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

5.2 Jaké byly hlavní myšlenky školy?

Mezi hlavní myšlenky klasické školy patří minimalizace vměšování státu do ekonomiky, požadavek co nejmenšího a nejlevnějšího státu. Stát má zajistit vlastnická práva, národní obranu a veřejné vzdělání. Konkurence zajistí efektivněji to, co dříve reguloval stát. Ekonomika samoregulačně táhne k plné zaměstnanosti. Další myšlenkou je ekonomické chování ve vlastním zájmu, které klasikové považovali za člověku přirozené. Výrobci a obchodníci nabízejí zboží s cílem zisku, pracující nabízejí práci za mzdu a spotřebitelé kupují zboží s cílem uspokojit své potřeby. Klasikové většinou předpokládali harmonii zájmů v tržní ekonomice (vyjma [Ricarda](#)). Sledováním soukromého zájmu lidé prospívají celé společnosti. Všechny zdroje v ekonomice jsou produktivní a přispívají k národnímu bohatství. Metodologicky klasikové přispěli do teorie tím, že formulovali své myšlenky v podobě ekonomických zákonů, např. zákonu komparativních výhod nebo zákonu klesajících výnosů zákonů trhu ([Sayův zákon](#)). Klasikové věřili, že tyto zákony jsou věčné a univerzální.

Mezi hlavní představitele školy patří [A. Smith](#), [D. Ricardo](#) a [R. Malthus](#), dále kromě jiných i [N. W. Senior](#), [J. S. Mill](#) a [J. B. Say](#).

K významným předchůdcům klasické školy patřil vedle [Huma](#) a [Cantillona](#) i [W. Petty](#).

Zpět na [Časová osa](#)

Vpřed na [Výsledky](#)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

5.2.1 Adam Smith (1723–1790)

Když prohlásil, že krásný je jen ve svém díle, měl pravdu. Kapitalismus je přirozený řád, který řídí neviditelná ruka trhu, která je představitelem harmonie individuálních a společenských zájmů. Zdrojem bohatství je dělba práce jak v národním, tak v mezinárodním měřítku. Rozpracoval teorii mezinárodního obchodu v podobě teorie absolutních výhod. Akumulaci kapitálu prováděli kapitalisté a tím vytvářeli mzdový fond. Významný je i jeho teorém úspory jsou výdaje – investice. U zboží rozlišovat cenu tržní (ovlivněnou poptávkou) cenu a přirozenou – ta je ovlivněna náklady (mzdou a ziskem). Mzda je existenčním minimem a tržní mzda osciluje kolem. Zisk je nákladem kapitálu a přirozená míra zisku je cenou za akumulaci. Měřítkem hodnoty je najímaná práce.

Hlavní dílo: *Pojednání o podstatě a původu bohatství národů*

Zpět na [Hlavní myšlenky](#)

Zpět na [Časová osa](#)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

5.2.2 David Ricardo (1772–1823)

Měl vizi o stagnaci kapitalismu v důsledku zastavení ekonomického růstu, neboť klesající výnosy z kapitálu nebudou podněcovat akumulaci, která vede k růstu poptávky po potravinách. Vysvětlil diferenční pozemkovou rentu jako různý výnos kapitálu v důsledku různé bonity půdy. Práci považoval za jediné měřítko hodnoty, přičemž kapitál byl minulou prací. Byl autorem teorie komparativních výhod, která dokazuje oboustrannou výhodnost obchodu.

Hlavní dílo: *Zásady politické ekonomie a zdanění*

Zpět na [Hlavní myšlenky](#)

Zpět na [Časová osa](#)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

5.2.3 Robert Malthus (1766–1834)

Nárůst populace ve městech byl v jeho době sociální problém. Domníval se, že populace roste geometrickou řadou, zatímco zdroje obživy aritmetickou řadou. Jako řešení tohoto problému doporučuje sebekontrolu a odpovědnost za výživu a výchovu dětí. Podporoval veřejné vzdělání. Jeho populační teorie vysvětluje nízké mzdy, neboť je u klasiků vysvětlena mzdovým fondem, jehož velikost závisí na akumulaci, a ten je dělen mezi více pracujících, když populace roste. Protože nelze zlepšit chudobu, je ekonomie označována za tristní vědu. Jeho dalšími přínosy byly klesající výnosy v zemědělství a položení základů diferenční renty.

Hlavní dílo: *Esej o principu populace*

Zpět na [Hlavní myšlenky](#)

Zpět na [Časová osa](#)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

5.2.4 N. W. Senior (1790–1864)

Usiloval o ekonomii jako axiomatickou vědu bez politických a sociálních otázek. Přispěl k rozvoji teorie kapitálu a úroku, kapitál považoval za produktivní a tím zvyšující produktivitu práce. Je tvůrcem teorie abstinence – člověk, který se zřekne spotřeby, uspoří a odměnou tohoto strádání je úrok. Teorie abstinence osamostatnila kapitál jako výrobní faktor. Ačkoliv objasnil nabídku kapitálu, poptávku se mu objasnit nepodařilo.

Hlavní dílo: *Nástin vědy politické ekonomie*

Zpět na [Hlavní myšlenky](#)

Zpět na [Časová osa](#)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

5.2.5 John Stuart Mill (1806–1870)

Měl za to, že ekonomie má dát odpovědi na otázky své doby. Domníval se, že kapitalismus spěje do stacionárního stavu s nulovou akumulací. Ve stacionární společnosti ustane honba za ziskem a společnost se bude věnovat solidaritě a sociálním reformám. Věřil však ve svobodu a soukromé vlastnictví. Millovy myšlenky distribučního socialismu lze spojit o 100 let později rozvinutou teorií státu blahobytu. Poukázal na rozpor mezi výrobní efektivností a distribuční spravedlností. Značným přínosem byla i jeho teorie mezinárodní hodnoty.

Hlavní dílo: *Zásady politické ekonomie s některými aplikacemi v sociální filosofii*

Zpět na [Hlavní myšlenky](#)

Zpět na [Časová osa](#)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

5.2.6 Jean Baptiste Say (1767–1832)

Je představitelem francouzské větve Klasické školy. Na rozdíl od anglických ekonomů, kteří spojovali hodnotu zboží s náklady, odvozoval hodnotu od užitku. Jeho hlavním přínosem byl vztah mezi agregátní nabídkou a agregátní poptávkou – jeho teze, že nabídka tvoří poptávku je známa jako *Sayův zákon trhů*. Jejich nesoulad v podobě krize viděl jako strukturální nesoulad na trzích zboží, které se však vyčistí fluktuací cen.

Hlavní dílo: *Pojednání o politické ekonomii*

Zpět na [Hlavní myšlenky](#)

Zpět na [Časová osa](#)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

5.2.7 William Petty (1623–1687)

Vnesl do ekonomie ověřování teorií fakty. Požadoval daně za nezbytné, s tím, že mají být užity na ochranu majetku a jejich výše se tedy má určovat výší majetku. Přirozená cena, tj. hodnota statků, je určena prací a tržní cena kolem kolísá vlivem nabídky, poptávky, tradic aj.

Hlavní díla: *Politická aritmetika a Pojednání o daních a poplatcích*

Zpět na [Hlavní myšlenky](#)

Zpět na [Časová osa](#)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

5.2.8 Richard Cantillon (1680–1734)

Jeho dílo je považováno za nejucelenější představení předsmithovských ekonomických názorů. Ekonomiku považuje za organický systém, který všechny účastníky propojuje a sebe udržuje v rovnováze. Je znám tzv. *Cantillonovým efektem*, který spočívá v odlišnosti odlišení původu zlata a jeho důsledků na ceny. Pokud zůstane v rukou majitelů dolů a horníků, bude vydáno na spotřebu a zvýší ceny. Ale pokud bude zlato pocházet z aktivní obchodní bilance, bude užito na investice, a tím na ekonomický růst.

Hlavní dílo: *Esej o podstatě obchodu*

Zpět na [Hlavní myšlenky](#)

Zpět na [Časová osa](#)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

5.3 *Jaké byly výsledky?*

Významnou zásluhou klasiků bylo, že podpořily význam průmyslníků a obchodníků a podpořili ve společnosti klima, které povzbuzovalo průmysl, obchod, zisk. Ačkoli v počátcích kapitalismu byly podmínky pracujících špatné, duchem liberalismu podpořily i organizování pracujících a prosazení zlepšení jejich postavení. Městské obyvatelstvo, jehož počet velmi vzrostl, vytvořilo peněžní zemědělský trh. Ekonomii pojali jako vědu o tvorbě a rozdělování bohatství a zkoumali základní společenské třídy tedy kapitalisty, dělnickou třídu a pozemkové vlastníky. Položili základy teorie hodnoty, resp. nákladové teorie, aby mohli měřit bohatství. V teorii rozdělování vysvětlili, jak jsou určovány důchody všech tříd.

Zpět na [Časová osa](#)

Vpřed na [Přínosy](#)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

5.4 Které z přínosů školy přetrvaly a daly podnět k dalšímu rozvoji ekonomie?

Klasikové položili základy moderní ekonomie a mnohé jejich zákony jsou dnes vyučovány jako principy ekonomie ve všech ekonomických učebnicích. K hlavním přínosům patří zákon klesajících výnosů, zákon komparativních výhod, suverenita spotřebitele, význam akumulace kapitálu pro ekonomický růst a tržní mechanismus jako nástroj prosazení zájmů jednotlivců i celé společnosti. Klasikové se mýlili především v tom, že neuvažovali sílu technického pokroku, který působí proti poklesu míry zisku a vede k udržování poměru zisku a mzdy díky růstu produktivity práce. Na [Seniorovu](#) teorii kapitálu navázala rakouská škola. Na [Malthusovu](#) teorii navázal v 60. letech minulého století tzv. Římský klub. Neviditelná ruka trhu dodnes vládne ekonomikám. [A. Smith](#) dodnes zůstává jedním z největších ekonomů.

Zpět na [Časová osa](#)

Vpřed na [Zdroje](#)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

5.5 Zdroje

Blaugh, M.: *Economics Theory in Retrospect*, Cambridge University Press, 1996, 5th ed., ISBN: 978-0-521- 57701-4

Brue, S. L.: *The Evolution of Economic Thought*, 6th ed., The Gryen Press, USA, 2000, ISBN: 0-03-025998-3

Brožová, D.: *Malé dějiny ekonomického myšlení*, 1. vydání, VŠE v Praze, ČR, 2006, ISBN: 80-245-1121-5

Cetl, J.: *Průvodce dějinami evropského myšlení*, 1. vydání, Panoráma, Praha, 1984

Holman, R.: *Dějiny ekonomického myšlení*, 1. vydání, C. H. Beck, ČR, 1999, ISBN: 80-7179-238-1

Kadeřábková, B., Sojka, M.: *Stručné dějiny ekonomických teorií*, EUPRESS, 2004, ISBN: 80-86754-154

Sojka, M.: *Dějiny ekonomického myšlení*, 1. vydání, VŠE v Praze, ČR, 1998, ISBN: 80-7079-705-3

Zpět na [Časová osa](#)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

6.1 Jaký je historický základ školy?

Obrovské sociální nerovnosti a bída na předměstích průmyslových měst nechaly vyklíčit myšlenkám na spravedlivější systém a nutnost reform. V teoretické oblasti můžeme sociální myšlenky a snahy na zlepšení života nalézt v utopickém, státním, křesťanském i marxistickém socialismu, anarchismu, komunismu, revizionismu a syndikalismu a také partnerském (gild) socialismu. Mohli bychom také zmínit čínský socialismus. Soubor socialistických myšlenek představuje alternativní výklad otázek a problémů vyložených především klasickou školou. Jsou další reakcí na bouřlivě se rodící manufakturní a rané průmyslové stádium kapitalismu. V tomto kontextu je třeba představit tzv. utopický socialismus a ekonomické myšlení [K. Marxe](#). Společným rysem všech variant socialistických myšlenek jsou následující názory: harmonie zájmů všech členů společnosti, odmítnutí konceptu laissez-faire, kdy stát je nahlížen jako reprezentant zájmů pracující třídy (vyjma anarchistů), odmítnutí [Sayova zákona trhu](#), víra v dokonalost člověka a jeho schopnost podílet se na bohatství, společné vlastnictví podniků v podobě státního vlastnictví, vlastnictví lokálních vlád či družstevního vlastnictví. V jednotlivých zemích mají socialistické myšlenky svá specifika, např. v Anglii je formou socialismu v této době labourismus, který za socialismus považuje duchovní obrodu – emancipaci a programově vede k rozšiřování ekonomické aktivity státu. V německém prostředí byl vůdčí.

Zpět na [Časová osa](#)

Vpřed na [Hlavní myšlenky školy](#)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

6.2 *Jaké byly hlavní myšlenky školy?*

K jeho hlavním představitelům patří [de Saint-Simon](#), [Owen](#) a [Fourier](#), v Německu [Bernstein](#), v českém prostředí [Laurat](#). Své myšlenky vyvinuli v době, kdy průmysloví dělníci byli slabou a neorganizovanou skupinou. Považovali tržní systém za iracionální. Vypracovali koncept dokonalého socialismu a apelovali na celý svět, aby ho přijal. Některé kooperativní komunity pracovaly podle jejich schématu, avšak neúspěšně.

Zpět na [Časová osa](#)

Vpřed na [Výsledky](#)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

6.2.1 Henri de Saint-Simon (1760–1825)

Jeho myšlenky jsou formulovány nejlépe v díle *Průmyslový systém* z roku 1821. Jeho představa o socialismu byla společnost s centrálním plánováním a řízením (příklad pozdějšího sociálního inženýrství). Společnost řízená shora vzdělanou a osvícenou elitou. Elitu tvoří vědci, umělci, průmyslníci, techničtí inženýři. Elita má nastolit nový řád a řídit společnost jako továrnu. Věřil ve vědu a rozvoj průmyslu, čímž se zásadně odlišoval od ostatních socialistů. Ve své době pro své myšlenky nadchl řadu významných osobností (Hugo, Sandová, Balzac, Comte, Napoleon III., bratři Pereirové). Odmítal však individuální svobodu, která byla překážkou vědeckého řízení, odmítal soukromé vlastnictví, které mělo být v novém řádu nahrazeno společenskou institucí, odmítal konkurenci, která plodí živelnost a měnící se ceny, které brání plánování. Od marxismu jej odlišuje jen to, že nový řád nevznikne proletářskou revolucí, ale aktivitami elity.

Zpět na [Hlavní myšlenky](#)

Zpět na [Časová osa](#)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

6.2.2 Robert Owen (1771–1858)

Jako manažer a spoluvlastník mnoha výrobních podniků a společností usiloval o zlepšení podmínek v továrnách. Ve svých továrnách vytvářel lepší prostředí pro dělníky, stavěl školy, knihovny a domy, upravil délku pracovní doby a přispěl ke změně náhledu na dětskou práci. Byl zakladatelem družstevnictví. K jeho hlavním myšlenkám patří to, že za kořeny zla ve společnosti považoval soukromé vlastnictví, náboženství a stav tehdejší rodiny. Usiloval o institut pro národní výchovu charakteru a pod výchovu zahrnoval výchovu mravní, pracovní, rozumovou, tělesnou a estetickou. Své názory realizoval ve své továrně New Lanark. Navrhl zákon o zákazu dětské práce.

K jeho pracím patří např. *A New View of Society, London* z roku 1813, či *Observations on the Effect of the Manufacturing system* z roku 1815, nebo *The Report Communicated to the Committee on the Poor Law* z roku 1817 a další.

Zpět na [Hlavní myšlenky](#)

Zpět na [Časová osa](#)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

6.2.3 Charles Fourier (1772–1837)

Byl zastáncem družstevnictví – družstva (falangy, obce skládající se asi z 1 600 lidí), v nichž se společně pracovalo, a výsledky práce se dělily v kolektivu. Jeho nejvýznamnějším dílem je *Teorie čtyř pohybů*. Smyslem života je štěstí a je proti potlačování individualismu, který má být využit ve prospěch společnosti. Nebyl proti zrušení rodiny jako [Owen](#), ale o její rozvolnění, protože monogamie není přirozená. Byl pro emancipaci žen a tím i průkopníkem feminismu, jako jeden z prvních formuloval všeobecné právo na základní sociální zabezpečení, propagoval toleranci k homosexualitě.

Zpět na [Hlavní myšlenky](#)

Zpět na [Časová osa](#)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

6.2.4 Eduard Bernstein (1850–1932)

V roce 1899 vydal dílo *Předpoklady socialismu a úkoly sociální demokracie*, ve které odmítl Marxovo učení. Odmítl revoluci a byl pro reformní změny kapitalismu. Dalším významným dílem je *Was ist Sozialismus?* z roku 1922. Myšlenky socialismu spolu s nacionalismem byly živnou půdou pro pozdější nacistickou ideologii.

Zpět na [Hlavní myšlenky](#)

Zpět na [Časová osa](#)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

6.2.5 Ludvik Laurat (???)

Je původem Čech, ale žil a tvořil ve Francii, byl marxistou a ostrým kritikem stalinismu. Socialismus usiluje o racionální uspořádání společnosti, kdy se technika vyvíjí rychleji než organizace ekonomiky. Trhy ovládají kapitalisté a získávají nadhodnotu ve zvyšující se míře. Marxův kapitalismus (který se vyvinul do druhého stádia), nespěje k zániku, ale k socialismu, protože rozvoj vede ke kolektivnímu vlastnictví, jelikož je vláda kartelů racionální a plánovitá a může odpovídat i jiným zájmům než kapitalistickým. Dále existují instituce jako odbory, dělnická družstva, banky a sociální systém, a tak i uvnitř kapitalismu dochází k socializaci.

Výsledkem je, že vývoj spěje ke smíšené ekonomice, tj. ekonomice se soukromým a státním sektorem.

Zpět na [Hlavní myšlenky](#)

Zpět na [Časová osa](#)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

6.3 Jaké byly výsledky?

Ve své době socialisté upozornili na dva stěžejní neřešené problémy, a to na bídu pracujících a na blížící se ekonomickou depresi. Jejich největším problémem bylo, že jevy neanalyzovali, ale vytvářely projekty ideální společnosti. Kapitalismus byl špatný, a proto měl být nahrazen lepším řádem – socialismem. Marx měl pravdu, když tento typ socialistických myšlenek označil za utopický a nevědecký socialismus. Svůj program společnosti označil za komunistický, neboť se domníval, že socialismus byl zdiskreditován utopickými socialisty.

Zpět na [Časová osa](#)

Vpřed na [Přínosy](#)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

6.4 Které z přínosů školy přetrvaly a daly podnět k dalšímu rozvoji ekonomie?

Většina ze socialistických myšlenek neunesla test času, jak vidíme u Marxe a jeho nejvýznamnější tezi o zbídačování proletariátu. Přesto však sehrály socialistické myšlenky 19. století svou roli v podobě továrních zákonů, zdravotnické reformy, družstevnictví, vzniku a rozvoji odborů, penzijních systémů a minimální mzdy. Některé další takové myšlenky přetrvávají a jsou rozvíjeny dodnes. Mnoho vlastníků kapitálu v té době pochopilo, že zlepšení podmínek povede k růstu produktivity. Svou roli sehrál i ekonomický růst a rozvoj technologií. V teoretické oblasti jsou od dob socialistů zkoumány oblasti monopolů, rozdělování důchodů a hospodářský cyklus.

Zpět na [Časová osa](#)

Vpřed na [Zdroje](#)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

6.5 Zdroje

Blaugh, M.: *Economics Theory in Retrospect*, Cambridge University Press, 1996, 5th ed., ISBN: 978-0-521- 57701-4

Brue, S. L.: *The Evolution of Economic Thought*, 6th ed., The Gryen Press, USA, 2000, ISBN: 0-03-025998-3

Brožová, D.: *Malé dějiny ekonomického myšlení*, 1. vydání, VŠE v Praze, ČR, 2006, ISBN: 80-245-1121-5

Cetl, J.: *Průvodce dějinami evropského myšlení*, 1. vydání, Panoráma, Praha, 1984

Holman, R.: *Dějiny ekonomického myšlení*, 1. vydání, C. H. Beck, ČR, 1999, ISBN: 80-7179-238-1

Kadeřábková, B., Sojka, M.: *Stručné dějiny ekonomických teorií*, EUPRESS, 2004, ISBN: 80-86754-154

Sojka, M.: *Dějiny ekonomického myšlení*, 1. vydání, VŠE v Praze, ČR, 1998, ISBN: 80-7079-705-3

Zpět na [Časová osa](#)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

7.1 Jaký je historický základ školy?

Marxovo dílo bylo ovlivněno Hegelovou dialektikou, která se stala jeho metodou uvažování, [D. Ricardem](#) i utopickými socialisty. Jako ekonom byl ricardiánec, neboť svým způsobem pracoval s jeho pojmy a byl tak svého druhu pokračovatelem klasické ekonomie.

Zpět na [Časová osa](#)

Vpřed na [Hlavní myšlenky školy](#)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

7.2 Jaké byly hlavní myšlenky školy?

Myšlenky, že vše se vyvíjí a mění, vedly k přesvědčení, že i kapitalismus zanikne a bude vystřídán pokrokovějším řádem, a to cestou revoluce. Dějiny jsou třídním bojem uvnitř společnosti. Výrobní metody určují charakter výrobních vztahů, zejména vlastnictví, a to určuje způsoby přinucení lidí k práci. Jeho stěžejní teorií je teorie vykořisťování dělnické třídy, jako výsledku soukromého vlastnictví výrobních faktorů. Vykořisťování zanikne se zánikem soukromého vlastnictví. Vznik osobně svobodného proletáře a kapitalisty je výsledkem původní akumulace kapitálu. Dělníkovi nezbyde nic jiného než se za mzdu nechat zaměstnat. Vykořisťování je opřeno o teorii o nadhodnoty, kdy navázal na [Ricarda](#). Práce tvoří bohatství – hodnotu, kapitál je výsledek minulé práce. Nová práce tvoří hodnotu, stará ji pouze přenáší. Na rozdíl od [Ricarda](#) odděluje práci a pracovní sílu – jejího nositele. Pracovní síla dostává mzdu jako část své vynaložené práce v úrovni hodnoty své pracovní síly. Ta je zbožím a prodává se na trhu jako každé jiné zboží v rámci pravidel ekvivalentní směny a kapitalista získává zbytek hodnoty – tedy nadhodnotu. Marxova teorie nadhodnoty je ve své podstatě teorií rozdělování. Jeho rezervní armáda nezaměstnaných, která je plněna novou generací, rolníky a řemeslníky, kteří neobstáli v konkurenci, i dělníky uvolněnými z výroby stroji, udržuje mzdu na existenčním minimu. Pohled na trh práce je dynamický a nabídka práce roste rychleji než poptávka. [Marx](#) tuto myšlenku využil ve své teorii reprodukce i *Ekonomickou tabulku* fyziokratů. Jedná se o cenná data pro analýzu meziodvětvových vztahů.

Zpět na [Časová osa](#)

Vpřed na [Výsledky](#)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

7.2.1 Karel Heinrich Marx (1818–1883)

Jeho hlavní dílo je *Kapitál*, 1. díl vyšel 1867, další v roce 1885 a 1894.

Zpět na [Hlavní myšlenky](#)

Zpět na [Časová osa](#)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

7.3 Jaké byly výsledky?

Vliv marxismu byl ve srovnání s ostatními ekonomickými teoriemi obrovský. Nicméně v dlouhodobém horizontu jeho praktické ověření neuspělo. K revoluci nedošlo v nejvyspělejší zemi, ale v zemi velmi zaostalé – v Rusku. I problém polarizace uvnitř společnosti se nevyvíjí podle jeho vize a roste střední třída.

Nedocenil úlohu soukromého vlastnictví v alokaci zdrojů i v motivacích lidí.

Zpět na [Časová osa](#)

Vpřed na [Přínosy](#)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

7.4 Které z přínosů školy přetrvaly a daly podnět k dalšímu rozvoji ekonomie?

Ekonomové [Marxovo](#) učení oceňují i kritizují, ale všichni souhlasí s tím, že přispěl k ekonomické analýze několika způsoby. Byl účastníkem boje za ustavení teorie hodnoty do ekonomie a byl jedním z prvních, který zaznamenal, že hospodářský cyklus se opakuje a je součástí ekonomiky. Dále předpověděl růst podniků monopolizací a tedy nutnost, aby ekonomové vybudovali novou teorii, neboť [Smithova](#) dokonalá konkurence zanikla. Mimo jiné objasnil substituční efekt v rámci pojmu práci šetřící kapitál a inovace šetřící práci a vnesl do ekonomie dynamický přístup, který byl později podpořen jak teoretiky institucionální ekonomie, tak teoretiky ekonomického růstu, ale i rakouské školy.

Zůstává stále předmětem studia a také výkladu v rámci dějin ekonomického myšlení a je mu věnována značná pozornost.

Zpět na [Časová osa](#)

Vpřed na [Zdroje](#)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

7.5 Zdroje

Blaugh, M.: *Economics Theory in Retrospect*, Cambridge University Press, 1996, 5th ed., ISBN: 978-0-521- 57701-4

Brue, S. L.: *The Evolution of Economic Thought*, 6th ed., The Gryen Press, USA, 2000, ISBN: 0-03-025998-3

Brožová, D.: *Malé dějiny ekonomického myšlení*, 1. vydání, VŠE v Praze, ČR, 2006, ISBN: 80-245-1121-5

Cetl, J.: *Průvodce dějinami evropského myšlení*, 1. vydání, Panoráma, Praha, 1984

Holman, R.: *Dějiny ekonomického myšlení*, 1. vydání, C. H. Beck, ČR, 1999, ISBN: 80-7179-238-1

Kadeřábková, B., Sojka, M.: *Stručné dějiny ekonomických teorií*, EUPRESS, 2004, ISBN: 80-86754-154

Sojka, M.: *Dějiny ekonomického myšlení*, 1. vydání, VŠE v Praze, ČR, 1998, ISBN: 80-7079-705-3

Zpět na [Časová osa](#)

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Toto dílo podléhá licenci Creative Commons
Uveďte původ – Zachovejte licenci 4.0 Mezinárodní.

